

‘कर्ममार्ग, सर्वश्रेष्ठ मार्ग!’

प्रसंग- कोठारी ग्रुपच्या छापखान्याच्या उद्घाटन प्रसंगी

दि. ०९-०३-२००८, स्थळ - मुसळी फाटा, जळगाव

निमित्त ‘कोठारी ग्रुप’च्या प्रिंटींगप्रेसच्या उद्घाटनाचे. काहींना हा नेहमीचा सोहळाही वाटेल! - भाऊंच्या शुभहस्ते प्रेसचे उद्घाटन झाले. त्यानंतरचा हा संवाद. ‘रचनेत सौंदर्य आहे.’ - याची प्रचिती देणारा हा सुसंवाद. प्रेसमधून सुबक-सुंदर प्रमाणबद्ध साहित्य छापल जातं, ते छापण्याआधी त्या वातावरणात मुद्रांकित झालेले हे भाऊंचे संस्मरणीय, शुभदायी शब्द! कोठारी परिवाराच्या नूतन प्रकल्पासाठी शुभेच्छांची शब्दफुले भाऊ आर्जवी मनाने देणारच. पण ते करताना, ह्या परिवाराच्या उच्च संस्काराची संस्कृतीशील नोंद जाहीरपणे ते इथे घेतात. अक्षय संपत्ती टिकवायची तर कुटुंबात पत्नीची भक्कम साध हवी, भावाभावात एकोपा हवा, साऱ्यांचेच कठोर परिश्रम हवे, मनाचा सच्चेपणा हवा - भाऊंचे हे मार्मिक विवेचन सर्वांसाठीच उद्बोधक! गीतेतील ज्ञान, कर्म, भक्ती या त्रिवेणीतील कर्मयोगाचे श्रेष्ठ स्वरूप भाऊ विशद करतात. भाऊ बोलतात तेव्हा शब्द केवळ शब्द नसतात, त्यामागे ग्वाही असते सहकार्याची, ऊर्जा असते प्रेरणांची. भाऊंच्या दिशादर्शक उच्चार, विचार-कृतीचे प्रतिबिंब म्हणजे हे भाषण.

आदरणीय मंच, उपस्थित भगिनी आणि बंधूंसो,

सर्वप्रथम या कारखान्याचे, छापखान्याचे, या एका उत्तम वास्तूचे, येथील भावी उपक्रमांचे विधिवत उद्घाटन झाले, असे मी जाहीर करतो. (टाळ्या)

मित्रांसो, विशेष करून दाखविण्याची जिद्द असणाऱ्यांच्या आयुष्यात यशेशिखराकडे वाटचाल करताना अनेक प्रकारच्या पायऱ्या येतात या पायऱ्या चढत असताना अनेक स्वरूपाच्या अडचणी, अडसर येत असतात आणि त्या वेळी कोणी तरी आपल्यापाठीवरून हात फिरवावा एक तरी अशी जागा असावी जिथे आपल्याला निःसंकोचपणे मन मोकळे करता यावे, असे प्रकर्षाने माणसाला वाटू लागते. यश हे पूर्वसंचिताचा भाग असल्यामुळेच आपल्या प्रत्येकाच्या यशामध्ये जर सिंहाचा वाटा कोणाचा असेल तर आपल्या आई-वडिलांचा आहे, असे आपण मानतो. असे आपण कृतज्ञतेने म्हणतो कारण आपल्याला संस्कार तसे मिळालेले असतात जे माता-पिता-गुरू यांचेकडून मिळालेले असतात बहुतांशी माता-पित्याचे असतात. त्यानंतर शिक्षण, त्यानंतर आपण ज्यांच्याबरोबर सोबत काम करतो, ते लोक आणि

अशा पद्धतीने माणसाचे अनेकविध संस्कृतीचे व्यक्तिमत्त्व घडत असते. या चारही भावांच्या बाबतीतसुद्धा, त्याला काही अपवाद आहेत असे नाही. अत्यंत धार्मिक घराणे, अत्यंत सोज्ज्वळ, फारच विनम्र अशा प्रकारचे हे घर म्हणूनच या कोठारी परिवारात हे चारही भाऊ प्रगल्भ मनाने घडले. त्यांना परस्परांबद्दल प्रेम आहे. आदर आहे, बरोबरीने खांद्याला खांदा लावून काम करतात आणि हे सगळे घडत असताना आपण जो एक महत्त्वाचा घटक नेहमीच विसरल्या सारखे करतो. तो घटक म्हणजे सौभाग्यवता! Behind every successful man, there is a woman, असे म्हणतात. परंतु, मला असे वाटते की, आई-वडिलांनंतर एखाद्या तरुणाच्या आयुष्यामध्ये यशाचे शिखर गाठताना त्याची पत्नी जी काही भूमिका निभावत असते ती सुद्धा तितकीच सशक्त आणि अतीव महत्त्वाची असते.

आजचा हा दिवस वीस वर्षांनंतर आनंदकाकांच्या या चारही भावांना बघायला मिळतो आहे. त्याचे मूळ कारण त्यांच्या सहचारिणी आहेत. आई आणि वडील इथे संस्कार देऊन थांबतात, त्याचे कारण असे आहे की, पुढे त्यांचे ज्ञान, विषयाबद्दलचा त्यांचा गाभा आणि त्यांचे मार्गदर्शन हे आपल्याला मिळू शकेलच असे नाही. स्वरूपचंदजी साहेब शेतीमधून, लहान-मोठ्या व्यापारातून इकडे आले. त्यामुळे त्यांना ‘प्रिंटिंग आणि टेक्नॉलॉजी’ हे विषय काही लागू नव्हते. मग त्यांच्याकडून त्यांना तो वारसा किंवा वसा मिळाला नाही. फार जास्त पैसे मिळाले असेही नाही. अगदी जुजबी भांडवलावर त्यांनी ती सुरुवात केली. अव्यसायिक जीवनात कठोर परिश्रम करत असताना घरात पत्नीची भूमिका फार महत्त्वाची असते.

मला नागपूरमध्ये “महाराष्ट्रीयन माणूस व्यवसायामध्ये आणि उद्योगात मागे का रहातो?” या विषयाच्या चर्चासत्रासाठी बोलावले होते, त्याही वेळी हा मुद्दा मी प्रकर्षाने मांडला होता, कठोर परिश्रम करायला जी किंमत मोजावी लागते ती मोजायला अनेक साचेबद्ध, तोच तो पणात प्रचंड सुख मानणारे लोक तयार नसतात. त्यांना साडेपाच वाजले म्हणजे घरी गेलोच पाहिजे, जेवण केले पाहिजे किंवा त्याआधी पत्नीच्या सोबत मार्केटमध्ये जाऊन तिथून भाजी खरेदी करून आणायलाच पाहिजे. पत्नीच्या समोरच बसून गरमागरम जेवायला पाहिजे, असे यालोकांना मनोमनी वाटत असते आणि त्याच त्यांना खूप आनंदही वाटतो. त्यात समाधानही मानून घेतात. दैनंदिनीत त्यांनी हे सगळे करण्यामागे वार्डट काही नाही. सगळे चांगले आहे. परंतु, एवढ्याने आपल्याला उत्तुंग यश मिळू शकते, असे मात्र सहसा नाही. काही लोकांना मिळतही असेल. त्याचे कारण पूर्वसंचिताप्रमाणे तसे घडू शकते.

परंतु माझ्यासारखी सर्वसाधारण जी माणसे आहेत त्यांना आयुष्यामध्ये कठोर परिश्रमाला, सुरेश दादांनी सांगितल्याप्रमाणे, पर्यायच नाही, आणि कठोर परिश्रम करण्याची तयारी या कुटुंबातील प्रत्येक व्यक्तीने दाखवली म्हणूनच हे कुटुंब प्रगतीच्या टप्प्यापर्यंत आज पोहचू शकले आहे.

प्रत्येक पती मागे पत्नीची भूमिका अत्यंत महत्त्वाची आहे. तिने जर म्हटले की, तुम्ही रोज रात्री बारा वाजता येता आणि जेवतात, मला झोप लागलेली असते. सकाळी सहा वाजेपासून मुलांना तयार करायचे असते, हे करायचे असते, ते करायचे असते आणि तुम्ही हे नेहमीच असे, तुमचे हे रोजचेच आहे तर मी काय करू? किंवा तुम्ही हे अशा पद्धतीने ध्येयाने पछाडलेले आहात, तर माझ्याशी लग्न तरी कशाला केले? असे सुद्धा म्हणू शकते. असे म्हणणाऱ्या अनेक सौभाग्यकांक्षिणी, आणि मला हे माहिती आहे. अशा परिस्थितीमध्ये पतिराजाला प्रगती करणे फार दुरापास्त होते, कठीण होते.

ज्या चाकांकडून पतीला मदत मिळायला पाहिजे, गती मिळायला पाहिजे त्याऐवजी तेच चाक अडसर होते. तुमचे जे दोन हात आहेत त्यासोबत त्यांचे दोन मिळून त्याचे चार होण्याऐवजी तुमचे दोन हातही कापले जातात. तुम्ही हतबल होतात. जिथे हे घडत नाही, तिथे यश स्वतःहून चालत येते. जर पत्नीची साथ मिळाली तर फार मोठी भूमिका आपल्या जीवनामध्ये तिने सांभाळलेली असते. जरी ती घर सांभाळत असली तरी. एक लक्षात घ्या, तिला घराशिवाय अन्य किंवा व्यवसाय नाही, उद्योगही नाही. जिथे घर दुभंगले, जिथे एकी तुटली, तिथे व्यवसायाची गती कमी झाली.

व्यवसायाची गती कायम टिकवायची असेल, तर हे सगळे सांभाळायला लागते. प्रत्येक भावाला, प्रत्येक माणसाला परस्परांचा आदर करून, जरी ते आपल्या मनाच्याविरुद्ध असले, आपल्या तत्त्वाच्या विरुद्ध असले तरी त्या तत्त्वाला आणि मनाला मुरड घालून त्याला तिथे काम करायचे असते. ती मुरड घालण्याची, त्या तत्त्वाला सोडून एकीच्या तत्त्वाला घट्टचिकटून राहण्याची जी काही कला आहे, ही ज्यांना साधते, मग तेच कोणत्याही समाजाचे असो, ते लोक भरघोस प्रगती करू शकतात.

काही व्यवसाय असे आहेत की, आपल्याला ओव्हरनाईट, अगदी रातारात कोट्यधीश बनवू शकतील, किंवा आणखी काही घडू शकेल, परंतु नीतीमूल्यांची चाड वाळगणाऱ्या सर्वसाधारण माणसांसाठी असे काही घडत नाही, आणि त्यासाठी त्याला किंमत मोजावी लागते. त्याचे ‘पर्सनल लाईफ’ खाजगी जीवन व्यक्तिगत जीवन ज्याला आपण म्हणतो,

त्याची तडजोड करावी लागते आणि हे ठरवावे लागते की, आपण जगण्यासाठी काम करायचे आहे की, कामासाठी जगायचे आहे.

जगण्यासाठी काम करायचे असेल तर मग एवढे काम करायची काही गरज नाही. आणि जर त्याच्या विरुद्ध असेल की, काम करण्यासाठीच जगायचे आहे. कामाचे दुसरे नावचे जीवन आहे आणि जीवनाचेच दुसरे स्वरूप कर्म आहे, जसे भगवत गीतेमध्ये म्हणूनच कर्मयोग हे प्रमुख अधिष्ठान आहे, ते हे आहे. भक्तिमार्ग तप, ज्ञानमार्ग आणि कर्ममार्ग, सगळे जेवढे मार्ग आहेत या सगळ्या मार्गांना एक समान धागा आहे तो म्हणजे कर्ममार्ग म्हणून कर्ममार्च सर्वश्रेष्ठ मार्ग आहे असे म्हटले जाते. आपल्याला ही शिकवणच आहे.

आपण विसरतो आणि सांसारिक, व्यावहारिक अशा या अडचणींमध्ये फसतो. त्यामुळे आपली प्रगती मंदावते. आणि जिथे ही वृत्ती नाही की, जिथे दुसऱ्यांशी जमवून घेणे ही वृत्ती नाही किंवा तिचा अभाव आहे. पाहिजे, तेथे दैनंदिनजीवनात सामान्यबाबींमध्ये आपण कुठेतरी मिळते घेतले पाहिजे. कुठेतरी आपल्याला तडजोड केली पाहिजे, ज्या महत्वाच्या बाबी असतील, ज्या जीवन-मरणाच्या बाबी असतील, ज्या ध्येयवादाच्या बाबी असतील त्याच्याशी आपण प्रतारणा करू नका, त्याबद्दल तडजोड करू नका, ते समजण्यासारखे आहे. रोजच्या जीवनामध्ये आपण असे गृहीधरायचे की, सर्वच प्रश्न तत्त्वाचे आहे, हे मात्र सपशेल अण्यनहार्य आहे. या परिवारामध्ये वेळोवेळी हे सगळे मी बघितले आणि माझे खूप मन भरून आले, आनंद झाला की, चार भाऊ अशा पद्धतीने उभे आहेत आणि एवढ्या उत्तम रीतीने एकत्रीतपणे काम करत आहेत.

रतनलालजी बाफनांनी त्यांच्या या कारखान्याबद्दल इथे जो आठवण सांगितली ती खरी आहे! रतनलालजी साहेब, आज तुम्हाला सांगतो की, तो कारखाना न घेवू देण्याच्या मागे मी आहे. (हंशा) कारण त्या वेळी पर्यायीच जमीन ती घ्यायची होती ती स्वस्त होती, चांगली होती आणि ती स्वस्त आहे म्हणून हे दोन्ही भाऊ माझ्याकडे ती घेण्यासाठी मी फक्त होय म्हणावे त्यासाठीच आलेले होते, न घेण्यासाठी आलेले नव्हते. मी त्यांना हे सांगितले की, मी माझ्या जीवनामध्ये औद्योगिक वसाहतीत एकही कारखाना उभा केला नाही. कारण औद्योगिक वसाहतीत एका ठिकाणी जर स्ट्राईक चालू असेल, संप चालू असेल तर लगेच त्याचे लोण दुसरीकडे पोहोचते.

वातावरण निर्मिती जशी आपल्याला समारंभात करावी लागते, तशी नकारात्मक

वातावरणनिर्मिती तिथे आपोआपच होत रहाते. म्हणून आम्ही जिथे गेलो, तिथेच आम्ही आमची वसाहत निर्माण केली. आम्ही औद्योगिक वसाहतीत नाही गेलो. (टाळ्या) म्हणून तुलाही जर जीवनात पुढे जायचे असेल, मोठे काम करायचे असेल, मोठे स्वप्न बघायचे असेल, तर तू औद्योगिक वसाहतीच्या कोणत्याही इमारतीमध्ये जाऊ नकोस. असा सल्ला मी त्याला दिल्यामुळे त्यांनी आपली जागा भाड्याने घेतली नाही रतनलालजींचा हा मनाचा मोठेपणा होता की, त्यांनी तुला ती जागा फार माफक भावामध्ये द्यायचे योजिले होते. तुझेही मन झालेले होते. पण ते काही करू नकोस, स्वतंत्र जागा घे. थोडीशी जास्त जागा ठेव. तुला पुढे मध्यवर्ती भागात जागा मिळणार नाही. हेच लोक जे आज पस्तीस हजार रुपये एकरी जागा देताहेत, ते तुझ्याकडून पस्तीस लाख रुपये एकराचे पैसे मागतील. त्यामुळे तू आताच थोडीशी जास्तीची जागा घेऊन ठेव. त्यात थोडी गुंतवणूक झाली तरी हरकत नाही. ते बरेच आहे. परंतु तू एमआयडीसीत जाऊ नकोस नको तर हे त्याचे रहस्य आहे. आज आपण इथे सगळे येऊन हा कारखाना बघतोय. सुंदर अशी वास्तू आहे.

अशा पद्धतीने जीवनात कुठे ना कुठे आपल्याला एखाद्या सल्ल्याची गरज असते. त्याला पैसा लागतोच असे नव्हे. त्यात फार मोठी मेहनत, करण्याची क्षमता आहे. सांगितले त्याला फक्त प्रोत्साहन दिले पाहिजे, ‘उनका हौसला बढाओ, उनको कहो की यह हो सकता है।’ ते मोठे टेंडर घ्यायच्या आधी चर्चा करायलाही ते आले होते की, ‘भाऊ, ‘काय करायचे?’ मी त्याला सांगितले की, ‘तू काही फिकीर करू नकोस, तुला जर कुठे काही कमी पडत असेल तर तू जैन इरिगेशनचे नाव जोडून दे, किंवा माझे नाव जोडून दे. तुझे काम होऊन जाईल. त्याने ज्या वेळेला ती तयारी दाखवली की, असे काही होण्याची शक्यता आहे. त्या वेळी समोरच्या माणसाला वाटले की, ‘नाही, हा माणूस विश्वासाह आहे.’ त्यांना एवढे मोठे नाव देतो एवढ्यावरून हे सगळे बरोबर असतील तर आपल्याला काही फिकिर करण्याचे कारण नाही.’ म्हणजे शासनाला धरून, आणि त्यामुळे ते सहज शक्य झाले, आम्ही काहीही केले नाही. फक्त दोन असे स्फुर्तीचे शब्द त्यांना सांगितले की, आम्ही तुझ्याबरोबर आहोत. तू मेहनत कर. प्रामाणिकपणे मेहनत कर. कठोर परिश्रम कर. तुझे काम होईल.

मित्रहो, ज्या जिद्दीने या चारही भावांनी काम केले आणि आताही करताहेत, ही जिद्द जर हे कायम ठेवू शकले, ज्या एकीने आतापर्यंत काम केले ती एकीसुद्धा हे कायम ठेवू शकले, तर यांच्या यशाला कोणीही गवसणी घालू शकणार नाही. (टाळ्या) आणि मी म्हणतो कोणीही, त्याच्यामध्ये ईश्वरही आहे. ईश्वरही फक्त अशाच लोकांना नेहमी माळा

घालत असतो. जे स्वतःला मदत करायला तयार असतात, त्यांनाच तो मदत करतो. सगळ्यांसाठी अन्न आहे, पण तो ईश्वर काही आपल्या तोंडात टाकत नाही. त्यासाठी आपल्यालाच हातपाय हालवायला पाहिजे. कितीही आपण भक्त असला तरी ते जमत नाही. ईश्वर एक वेळा मदत करेल, दोन वेळा करेल.

आज सकाळीच माझ्या शाळेच्या विद्यार्थ्यांशी बोलत असताना मी गोष्ट सांगितली ती आपल्यालाही सांगतो. गोष्ट अशी आहे की, एक माणूस ईश्वराचा फार भक्त होता आणि ईश्वरावर त्याचा अतूट असा विश्वास होता की, ईश्वर आहेच. काही वादच नाही. तो माझी मदत करेल, आणि तो आपली नाव चालवून समुद्रामध्ये मासे धरण्याचे काम करत होता. कोळी होता. मोठे वादळ आले, मोठ्या वादळामध्ये आपला जीव जाणार, ह्याबद्दल त्याची खात्री झाली. तो जेवढी आधी ईश्वराची प्रार्थना करत होता आणि त्याला बोलवत होता, त्यापेक्षा किती तरी जास्त पटीने, अगदी तन-मन-धनाने सगळे त्याने केले. ईश्वर हा येईलच आणि माझी मदत करेलच, असे नक्की घडेल, असे त्याला वाटले, पण तसे काही घडले नाही. ईश्वर काही दिसला नाही.

एक घडले की, तिथून एक जहाज जात होते. ते जहाज तिथे थांबले. त्याने सांगितले की, माझ्या जहाजाची शिडी मी खाली करतो, तू चढून वर ये, पण हा चाकोरीबद्ध म्हणाला, “नाही, मी ईश्वराची वाट पहातो आहे. ईश्वर येईलच. माझ्या वाईट काळामध्ये, संकट काळामध्ये ईश्वर येईलच.” तसा काही ईश्वर येऊ शकला नाही, मग ईश्वर कुठे गेला? अजून वादळ वाढतच होते. आता तर ते निश्चित जाणार अशी त्याची खात्री झाली, परत त्याने दावा मांडला, ईश्वराला साकडे टाकले. ईश्वराने एक हेलिकॉप्टर पाठविले. हेलिकॉप्टरवाल्याने सांगितले की, ‘मी हा दोर सोडतो. या दोराला धरून तू वर येऊन जा.’ पण हा म्हणाला, ‘नाही, मी येणार नाही. असे म्हणून तिथेच थांबला. त्यानंतर वारा कमी झाला. वादळ थांबले तेव्हा त्याने ईश्वराला विचारले की, ‘मी आयुष्यभर तुझी प्रार्थना करत राहिलो, आयुष्यभर तुझी आठवण करत राहिलो, पण मी संकटामध्ये असताना तू आलाच नाही.’”

ईश्वर म्हणाला, “ मी आलो होतो, मीच तर पाठविले ते जहाज, मीच तर पाठविले ते हेलिकॉप्टर. दुसरे कोण पाठवीत होता? तू काहीच प्रतिसाद दिला नाहीस. तुला तेवढे तर करायला पाहिजे ना. मी अन्न तुला पाठविलेले आहे, पण ते खायचे काम तर तुलाच

करावे लागेल.” तर अशा पद्धतीने माणसाने जर थोडाही काही प्रयत्न करायचा नाही असे ठरविले, तर ईश्वरसुद्धा मदत करत नाही. ईश्वर यांच्यामागे उभा राहिला, कारण यांचे पूर्वजन्मीचे जे फळ असेल, संचित असेल, सुंकृत असेल, आणि जे संस्कार असतील, प्रामाणिकपणा आणि कठोर परिश्रम तर आहेच. हेच त्याला कारण असू शकते. ज्या वेळी हे सर्व काही असते, तिथेच ईश्वराचा वास होतो.

मित्रहो, मोठ्या जिद्दीने यांनी काम केले. मोठ-मोठाले काम करण्याची स्वप्न बघणे हा एक भाग आहे, पण ती स्वप्ने पूर्ण करण्यासाठी जी किंमत लागते, ती किंमत मोजणे हा दुसरा भाग आहे. ती किंमत मोजत असताना वैयक्तिक जीवनावर तुळशीपत्र ठेवावे लागणार, हा तिसरा भाग आहे. हे सगळे भाग जरी एकत्र असले आणि आपल्यामध्ये एकी नसली, घरामध्ये तंटे-बखेडे असले तर हे सगळे जमत नाही आणि ते यांनी सगळ्यांनी जमविले त्याबद्दल यांना सामूहिकरित्या आपण सगळ्यांनी टाळ्याच्या गजरामध्ये प्रशंसित करायला पाहिजे. (टाळ्या) समाजात अशी उदाहरणे, असे लोक वाढले पाहिजे. तशी वृत्ती बाळगून काम करायला अनेक तयार असतील, तर मला असे वाटते की, जळगावचासुद्धा आहे, त्यापेक्षा अधिक प्रमाणात विकास होऊ शकतो.

मला अनेकदा असे सांगण्यात येते की, आता लोक पुण्याला जायला लागले, नाशिकला जायला लागले, जळगावमध्ये काही वाव नाही आणि त्यामुळे इथे सगळा गोंधळ निर्माण आहे, इत्यादी. माझा अजूनही त्या गोष्टीवर विश्वास नाही. मी कधी विश्वास ठेवणारसुद्धा नाही. आम्ही तिथे असताना, आमच्यासारखे लोक तिथे असताना जर असे काही घडत असेल तर आम्हाला शरम वाटायला पाहिजे की, हे घडते आहे. जैन इरिगेशनने जेवढी सुरुवातीच्या सोळा वर्षांमध्ये गुंतवणूक केली होती, तेवढी गेल्या तीन-चार वर्षात केली, एकूण तीनशे साडेतीनशे कोटी रुपये. याच्यापुढेसुद्धा येत्या तीन वर्षांमध्ये साडेपाचशे कोटी रुपयांची गुंतवणूक होणार आहे. घटना अगदी सरळ आहे. आम्ही ठरवले की, आम्ही हे गाव सोडणार नाही. जर आम्हाला वॉशिंग्टनमध्ये जायचे असेल तरी आम्ही वाकोद किंवा जळगाव इथेच मुख्य कार्यालय ठेवणार आहेत. (टाळ्या)

तीच जिद्द या पोरानीसुद्धा ठेवली आहे. ते सगळ्या ठिकाणी गेले, सगळ्या प्रांतात गेले, त्याची आपण आताच सी.डी. पाहिली. त्यामध्ये त्यांनी खूप विक्रम गाजविले. पण मित्रांनो, त्यांनी स्वतःची कर्मभूमी सोडली नाही. असा जर आपल्याला कर्मभूमीबद्दल आदर

असेल तर तिथे आपल्याला ती कर्मभूमीसुद्धा अशा रीतीने फलित होते, आणि ती फलित झाली, समाजाने आपल्याला अधिकृत मान्यता दिली, डोक्यावर घेतले, मदत केली तरच आपल्याला यश गाठता येते. तेव्हा समाजाचीही तेवढीच मोठी भूमिका आहे, समाजाचेही तेवढेच मोठे महत्त्व आहे. कुटुंब, समाज आणि त्याबरोबर आपले कठोर परिश्रम, प्रामाणिकपणा आणि जिद्द या सगळ्यांचा मिलाफ जिथे होतो, तिथे असे अद्वितीय असे घराणे नावारूपाने येते अशा परिवारापैकी कोठारी परिवार आहे.

अशोक आणि माझा उल्लेख येथे केला गेला. अशोक समवयस्क असल्यामुळे, त्यांना नेहमी भेटत असतो, त्यांच्याशी संवाद साधून संपर्क ठेवत असतो मित्रांनो, जळगावात केवळ कोठारी परिवारापुरता हा सुसंवाद आमचा नाही तर ज्यांची-ज्यांची अशी किंमत मोजायची तयारी असेल आणि एवढे मोठे स्वप्न पहायचे असेल, त्या सगळ्यांसाठी ऐनकेन प्रकारे भवरलाल जैन हीसुद्धा सार्वजनिक मालमत्ता आहे, असे समजून मी सर्वांसाठी उपलब्ध आहे. (टाळ्या) मी आमदार नाही, मी खासदार नाही. मी कधी होणारही नाही. (हंशा) परंतु, तसे नसतानासुद्धा मी काही चांगले काम करू शकतो, कारण आपली ध्येय उद्दिष्टे चांगली असतील तर आपल्याला कोणीच थांबवू शकत नाही. एकत्रीतपणे एखादा नवा प्रकल्प उभा करायला, त्याला प्रोत्साहन द्यायला सुदैवाने कोणत्याही प्रकारचे शासनही लागत नाही.

मला खूप आनंद आहे की, जशी माझी चार मुले आहेत, तशी हीसुद्धा चार मुले त्याच मार्गाने, त्याच पद्धतीने आणि त्याच संस्कारांसह पुढे जाण्याचा प्रयत्न करीत आहेत. आम्ही त्यांच्यासोबत आहोत. या शुभ प्रसंगी शुभेच्छा देऊन मी माझे दोन शब्द संपवितो.

जय हिन्द! जय महाराष्ट्र!